

פרוטוקול מס. 249

מישיבת ועדת הכלכלה

יום ה', כ' באדר, תשל"ז - 10 במרס, 1977, שעה 9.00

נ כ ח ו

חברי הוועדה: היו"ר י. הורביץ
א. אבטבי
ז. אמיר
י. דרניצקי (יו"ר)
מ. דרובלס
א. זילברברג
י. כהן
א. לבני
י. פרנק

מוזמנים: חבר-הכנסת ח. לנדאו

פרופ' דלסון

ח. קוברסקי - מנכ"ל משרד הפנים
א. ורדימון - הממונה על מחוז הדרום
א. הכט - משרד הפנים

מר קמא - משרד התחבורה
גב' שפניץ - משרד המשפטים

מזכיר הוועדה: ד. לב

ר ש מ ה: א. דגני

סדר-היום: מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: ניהול חברת החשמל והשלכותיו הכספיות על המשק הלאומי (בבעיית אמינות אספקת החשמל).

חלוקת מכסות ייצור ואשראי במושב פטיש ובתחום המועצה האזורית מרחבים.
חוק המסחר ההוגן ברכב משומש, תשל"ז-1977.

1343.

(מקל ביום 29.3.77)

מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: ניהול חברת החשמל והשלכותיו הכספיות על המשק הלאומי - הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת לנדאו.

היו"ר י. הורביץ: אני פותח את הישיבה.

בישיבה זו נדון בנוסח המסקנות על ניהול חברת החשמל והשלכותיו הכספיות על המשק הלאומי בחלק הדין באמינות אספקת החשמל. את החלק הראשון של המסקנות אישרנו. אבקש את חבר-הכנסת לנדאו לפתוח את הדיון.

ח. לנדאו: אנו עומדים בפני המסקנות של החלק השני של הבעיה שאותה היינו צריכים לחקור, החלק המתייחס להפסקות באספקת החשמל והנזק שהן גורמות למשק, הסיבות להפסקות אלה, איך מתגברים עליהן, השוואה בין הפרעות כאן לאלה הקיימות בארצות מתועשות, הנורמה שלנו לעומת הנורמה בעולם כולו וכדומה.

הוועדה החליטה על עריכת מחקר על-ידי אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. נשיאות הכנסת החליטה להקציב למטרה זו סכום של 50 אלף לירות, דבר ללא תקדים בכנסת, למרות ההתנגדות של שר המסחר והתעשייה ושל חברת החשמל, הוכרע העניין בחיוב בישיבה של נשיאות הכנסת. אני רוצה לציין לטובה את עמדתו של היו"ר הכנסת שראה צורך כי הוועדה תוכל להגיש מסקנות מבוססות, על-פי סקר של מומחים, וכך הכריע בעד ההקצבה שאפשרה לערוך את הסקר. (י. פרנק: האם ההקצבה כיסתה את הוצאות המחקר?) הוצאות היו יותר גדולות, אבל האוניברסיטה נטלה על עצמה לכסות את היתרה.

בראש הצוות שערך את הסקר עמד אחד המומחים לנושא, פרופ' דלסון. הוא ערך סקר בקרוב ל-300 מפעלי תעשייה בארץ המייצגים שטחים שונים. הוא בחן את השפעת הפרעות על 18 ענפי תעשייה שונים, כמעט כל ענפי התעשייה בארץ. בסקר הרחב אפשר למצוא מה קורה בכל תעשייה ותעשייה, איזה סוגי הפסקות חשמל יש בהן ולמה גורמות הפרעות אלה. לאחר מכן הוא הגיע להערכה כמותית למה הפרעות אלה גורמות. הוא הגיע לסכום של 110 מיליון לירות לשנה, הערכה נמוכה ביותר של הוצאות מיותרות. הוא היה זהיר בהערכה. אילו רצה להגיע להערכה כמותית מדוייקת יותר היה צריך לעבוד על כך חדשים רבים ולראיין הרבה יותר אנשי תעשייה ובצורה יותר יסודית. יש קשיים כי בתעשיות עצמן אין רישום ואין סטטיסטיקה. העיקר היה למצוא את הדרכים איך לחקן את המצב.

במסמך זה היתה המלצה ראשונה איך מתקנים את המצב, כאשר הדבר מחייב התארגנות של חברות החשמל לאיסוף נתונים כדי שאפשר יהיה להגיע למסקנות טובות יותר. כאן יש המלצה איזה סוגי נתונים צריך לאסוף ומה צריך לעשות.

יש נקודה אחת שלא הצלחנו להגיע לפתרונה. היא מופיעה בסעיף 3 של כתב הסמכות שלנו: "בדיקת התכנון והתפעול של תחנות המשנה וקוי האספקה מבחינת עלות הקמתן ומבחינת היותן גורם לתקלות באספקת אנרגיה." נושא זה מחייב סקרים יותר ממושכים ומקיפים. אני מקווה שוועדת הכלכלה בכנסת הבאה תיכנס לאותו נושא ותבקש סקרים נוספים כדי לחפש דרכים לחסכון יתר. יש הערכה שריבוי של ציוד גורם לתקלות.

אבקש את פרופ' דלסון להציג את הנושא. הוא ידבר אנגלית ואני אתרגם את דבריו.

פרופ' דלסון: (תרגום הדברים מאנגלית|על-ידי חבר-הכנסת לנדאו)

נהניתי לעבוד יחד עם חבר-הכנסת לנדאו.
עברנו יחד על כל מלה ומלה בדו"ח. אפשר לומר שהוא יודע אותו בעל-פה.
(ח. לנדאו: עבדנו יום-יום. הקדמנו את הסקר בחודש ימים.)

עמדת חברת החשמל היתה עד היום שכל מה שהיא עושה למען הצרכנים היא עושה מתוך רצון טוב כדי לשמור על שמה הטוב. אי-אפשר למדוד מוניטין של חברה בהיעדר נתונים כמותיים. החברה עד היום איננה יודעת כמה נזקים היא גורמת לצרכניה; היא איננה יודעת כמה זמן דרוש לצרכן זה או אחר לחדש את העבודה לאחר הפסקת חשמל, פרט למקרים בהם היא מקבלת תלונות. על כן אין לה תמונה טובה על המצב.

ח. לנדאו: מחקר זה נעשה בשיתוף מלא עם חברת החשמל. המספרים נבדקו עם הנהלת חברת החשמל והם מספרים מוסכמים. אין ערעור על המספרים.

פרופ' דלסון: המספרים שהתחלנו בהם היו שונים לחלוטין מאלה שסיימנו בהם.

יש ארבעה גורמים הקובעים את מידת הנזקים:
א. כאשר יש הפסקת חשמל, כמה הולך לאיבוד על-ידי כוח אדם שאיננו עובד; ב. אובדן התפוקה למפעל; ג. נזק לחמרים בתהליכי ייצור; ד. הנזק שנגרם לציוד. אם תהיה פעולה טובה ניתן על-ידי סידורים טכנולוגיים להגן על המיכון כדי שהציוד לא יפגע בעת ההפרעה. בתעשיות העובדות בשלוש משמרות זהו נזק שלא ניתן לתיקון בכלל. יש אלמנט אחד שיש בו נזק רציני אבל אי-אפשר למדוד אותו בכמות הלירות, כמו הנזק שנגרם לציוד המחבטא בקיצור משך חייו. זהו נזק רציני שלא נכלל בסכום של 110 מיליון לירות לשנה הוצאה מיותרת.

אחן כמה נתונים סטטיסטיים על הפסקות החשמל. יש הפסקות קצרות מאד של פחות מדקה. יש הפסקות קצרות של פחות מעשירית הדקה. אלה מסתדרות באופן אוטומטי כהרף עין. יש סוג שני של הפסקות המחייבות פעולה מסוימת, אלה הן הפסקות הנמשכות מחמש דקות, דרך שעה אחת וכלה בארבע שעות, תלוי בנסיבות. יש הפסקות ממושכות הדורשות התערבות אדם שיבוא עם רכב, יבדוק את המצב ויעשה פעולה כלשהי. הפסקות אלה קשורות בקווי המסירה, הן קשורות ישירות בצרכנים. יש הפסקות הנגרמות מפני שהתחנה איננה מספקת כוח.

עשינו השוואה של ההפרעות האלה עם הפרעות באוסטריה וגרמניה כיוון שהשיטה כאן דומה לשיטה הנהוגה בארצות אלה וגם מפני שיש להן סטטיסטיקה טובה.

אתחיל בהפסקות הקצרות. הקריטריון להשוואה הוא: מספר ההפסקות ל-100 ק"מ קו לשנה. באוסטריה וגרמניה המספר הוא 5 הפסקות לשנה ל-100 ק"מ בעוד שבשראל המספר הנמוך ביותר הוא 58 הפסקות. בשנים האחרונות היו הרבה יותר הפסקות.

היו"ר י. הורביץ: לו היינו מקבלים את ההמלצות ומגשימים אותן, האם היינו מגיעים לרמה של אוסטריה וגרמניה?

פרופ' דלסון: ישראל יכולה להקטין את המספר עד לחצי בלי הוצאה גדולה. אם רוצים להגיע לרמה של ארצות אלה צריך לעשות חשבון כלכלי של ההשקעה. אינני בטוח שניתן להגיע למספר של אוסטריה וגרמניה; אבל למחצית המספר הקיים ניתן להגיע בלי השקעות.

היינו רוצים לדעת מהי ההשקעה הדרושה לשיפור המצב.

היו"ר י. הרביץ:

כל זה כלול בהמלצות.

ח. לנדאו:

הפסקות ממושכות יותר: באוסטריה וגרמניה 7-6 לשנה ל-100 ק"מ, ובישראל - 13. הפסקות

פרופ' דלטון:

אלה גורמות נזק כספי.

ואשר להפסקות בגלל אי-אספקת כוח לגנרציה: באוסטריה 7 הפסקות לשנה ל-100 ק"מ; בגרמניה - 4; בישראל - 15. מספר ההפסקות בגלל אי-אספקת חשמל גדול אצלנו פי שלושה מאשר בארצות אלה.

אדבר כעת על השטח הקשור במתח של 22 וולטאז, הוא קשור באספקה לצרכנים והוא עיקרי. כל צרכן מקבל את הכוח מקו אחד. אם יש הפרעה בקו, הוא לא מקבל חשמל. במתח עליון יש לפחות שני קווים המספקים חשמל לבאר-שבע. יש לנו סטטיסטיקה השוואתית על מתח עליון. אצלנו ההשפעה על הצרכנים היא פחותה. אם נפסק קו זה לא משמעותי ביותר לגבי אספקת חשמל לצרכן. אם שני הקווים נפסקים, זה משפיע על שטח רחב יותר. אם אחד יוצא מכלל פעולה הנזק הוא של אחוז אחד של גנרציה, זה קורה כל הזמן. אם שני קווים יוצאים מכלל פעולה, אתה מפסיד 10%-15% מאספקת החשמל. דבר כזה קורה שלוש פעמים בשנה. הפסקות כאלה אינן חכופות אבל הנזק שלהן הוא גדול.

רצוני לעמוד על ההשפעה שיש להפסקות אלה על הצרכנים, ואתייחס למפעלים שהייצור בהם הוא רצוף, 23-24 שעות ביממה כמו: כימיה, נייר, סיבים סינטיים, עיבוד נתונים. זה כולל את בתי-הזיקוק. כאשר יש הפסקה של דקה, הגנרטור עדיין לא נכנס לפעולה. הבקרה איננה פועלת ויכול לקרות אסון. ניתן לחקן זאת על-ידי סידורי אזעקה.

בתעשיית המזון, כמו למשל בטחנות קמח, אם יש הפסקת חשמל קצרה של דקה, הרי כדי לחדש את הייצור אתה חייב להוציא את כל מה שהיה בתהליך הטחינה. (התוצרת הזו נמכרת במקרה הטוב כמזון לבהמות.) זהו סוג של נזק שיכול להיגרם על ידי הפסקות קצרות.

הבעיה היא מה צריך לעשות כיום מבחינת המדיניות של חברת החשמל בקבלת החלטות. חברת חשמל היא חברה ציבורית ולא פרטית. אנו ממליצים שחברת החשמל תתייחס להפסקות החשמל והנזקים שהן גורמות לתעשייה כאילו נגרמו לה, כי היא חברה ממלכתית והנזק הלאומי צריך להיות הנזק שלה. הכוונה לשינוי יסודי בניהול. יש גישה שלא היתה מקובלת בחברה. נהוג בחברה שבעת התיקון מפסיקים את המתקנים. יש שיטה של תיקון הי לפיה ניתן לבצע את כל התיקונים בלי להפסיק את הזרם. חברת החשמל החלה לעבוד לפי שיטה זו, אבל עדיין לא בממדים רציניים. ההמלצה היא שיתחילו לבצע את התיקונים כאשר הזרם נמשך. בפעם הראשונה החלו להפעיל את התהליך הזה בישראל בשוף שנת 1976. אפילו בהודו ובמלאיה פועלים כך במשך שנים. החברה צריכה להוציא הוצאות כדי לאמץ את השיטה, היא צריכה לאמן פועלים. סידור כזה עולה כמיליון לירות. גישה ממלכתית מחייבת לנקוט בשיטה של ביצוע תיקונים בעת התהליך ללא הפסקת המתקנים.

האם יש לך הערכה כמה יעלה הביצוע של ההמלצות?

י. פרנק:

חלק מהשיפורים לא ידרשו שום השקעה כספית, אבל יש שיפורים שיחייבו השקעת כספים.

פרופ' דלטון:

יש המלצה לבדוק את הצד הכלכלי של ביצוע כמה המלצות.

היו"ר י. הורביץ: איך לנו שהוחלל את הנושא ולהתעמק בו. לכן עלינו לחשוב איך להגיש את ההמלצות למליאה. אני מציע שנגיש אותן בהנחה שמשרד המסחר והתעשייה יבדוק אותן. אינני רוצה שישמע שאנו מקבלים את ההמלצות כמות שהן אלא שאנו מבקשים שהן תיבחינה.

ח. לנדאו: כל הזמן היה קשר מתמיד עם חברת החשמל. איך המלצה שחברת החשמל לא הסכימה לה. הם בדקו כל מספר ומספר וכל המלצה. אני מציע שנאמר כי שר המסחר והתעשייה ידווח לוועדה כעבור ששה חדשים.

א. זילברברג: האם במהלך המחקר היו ויכוחים עם הגורמים הנוגעים בדבר? שמענו שעת חלק מהגורמים היתה הסכמה.

פרופ' דלסון: בתחילה הם לא האמינו לסטטיסטיקה. בתוך החברה עצמה אין חילופי אינפורמציה בין המחלקה המסחרית לבין המחלקה הטכנית. שיתוף-פעולה כזה הוא הכרחי במצבי חירום. יתכן שנגיע למצב שיהיה צורך בקיצוב בחשמל. אז לא נדע למי צריך לספק חשמל ולמי לא. אלה הן המלצות יסודיות לגבי ניהול תקין של החברה.

ח. לנדאו: האמור בסעיף 9 של הדו"ח עונה על כך.

היו"ר י. הורביץ: אני מציע שנקבל את ההמלצות. נודה לפרופ' דלסון, לפרופ' בראונשטיין וכך ליו"ר ועדת המשנה חבר-הכנסת לנדאו על העבודה היסודית שעשו. נעביר את ההמלצות עם בקשה לקבל דיווח ממשרד המסחר והתעשייה.

ח. לנדאו: אניח על שולחן הכנסת תקציר של הדו"ח המקורי עם הסטטיסטיקה.

הסדרים במושב פטיש ובמועצה האזורית מרחבים

היו"ר י. הורביץ: זוהי הישיבה השלישית שאנו מקיימים על הסדרים במושב פטיש ובמועצה האזורית מרחבים. לפי הצעתו של חבר-הכנסת יגאל כהן. נשמעו טענות הנוגעות במישרין למשרד השיכון ולמשרד הפנים. נשמעו גם טענות על מכסות ייצור שניתנו ליו"ר ועד המושב שהוא גם יו"ר המועצה האזורית. הוא זכה במכסה של מיליון ביצים מתוך מכסה כוללת של שני מיליון. נמצאים עמנו היום אנשי משרד הפנים, מנכ"ל המשרד ועוזריו. מהם נבקש תגובה על הטענה שהמועצה האזורית הפכה להיות קבלן ישיר לבניה בכפר פטיש והתחייבה בסכומי כסף רציניים ללא כיסוי. היה גם מקרה חריג שלא היה כדוגמתו של השגח כספים מארגון הקניות בלי להבטיח את הכיסוי של הכספים מהמשתכנים שעבורם נבנו הבתים. בגלל רשלנות, הזנחה ואולי מעשה נמהר של ראש המועצה וחבריה - ללא פיקוח מסודר של משרד הפנים - התחייבה המועצה על סכומים גדולים ללא כיסוי מעשי ואפילו ללא כיסוי פורמאלי.

העניינים הסחבכו, המושב נקלע לסבך חמור. כיוון שארגון הקניות מעורב בנושא, יש בעיות של אספקת שירותים לחברי המושב. יש גם בעיה של אספקת תערובת לבעלי החיים ברפת ובלול.

א. לבני: מהו סדר הגודל של ההתחייבויות?
היו"ר י. הורביץ: דומני שמדובר בסכום של 5 מיליון לירות.

אם העניין לא ימצא את פתרונו, חלק מחברי המושב יעמדו בפני שוקת שבורה. הם לא יוכלו לקיים את המשק של בעלי החיים, אשר נותן זכות קיום למושב.

אינני נכנס לשאלה אם מותר ליו"ר הוועד של המושב ליטול לעצמו מכסות ייצור מוגדלות או לנהוג מנהג של העדפה. זה נושא לישיבה אחרת. יש גם בעיה של מורים וזה נושא ששייך למשרד החינוך והתרבות. אנו רוצים לעסוק היום בקטע של משרד הפנים. איך קרה שלא היה פיקוח של משרד הפנים? איך קרה שנעשו מבצעים כאלה ללא פיקוח? מה יש לכם לומר על מה שהתרחש במועצה האזורית מרחבים ובמושב פטיש? שמענו שעכשיו העניין נבדק על-ידי רואה-חשבון. מר ורדימוץ עסק בו. מר רותם הופיע בפני הוועדה. לא למדנו הרבה מהסברים שלו. היתה הרגשה שלא עוזרים לנו להבין מה מתרחש. אנו מודים למר קוברסקי שהתפנה לבוא לישיבה. אנו רוצים להבין מה קורה.

י. פרנק: שמענו את התלונות האלה בזמנו. היה לנו רושם שחלק מהדברים תוקן. מה תוקן מאז הועלה העניין

בוועדת הכלכלה?

א. זילברברג: הופיעו בפנינו כל הגורמים. לישיבה זו הוזמנו נציגי משרד הפנים. משרד הפנים בתוקף תפקידו חייב לדעת מה מתרחש. זוהי שיחה פנימית, זו לא אסיפה כללית לא של המושב ולא של האזור. אנו רוצים לשמוע מה לפי דעתכם לא בסדר ומה כן בסדר ומה דורש תיקון.

מ. דרובלס: הנושא של מכסות הייצור ואמצעי הייצור של הכפר שייך למוסדות אחרים. כאן מדובר באדם הממלא שני תפקידים: יו"ר ועד המושב ויו"ר המועצה האזורית. אני רוצה לשאול על המועצה האזורית. כפי שמענו, המועצה האזורית נכנסה לתחום הבניה והסתבכה בחובות והתחייבויות. כתוצאה מכך היא נאלצה לקחת כספים בשוק החפשי ולשלם עליהם ריבית גבוהה. יו"ר המועצה השתמש בסמכותו כדי לתת הטבות לאנשים שהוא חפץ ביקרם. כנראה שהוא עצמו לא יצא מקופח מהעסקה הזו. האם לדעתכם אין פגם בכך שהאיש מכהן בשני תפקידים? האם אינכם חושבים להמליץ על הפרדה בין התפקידים למען ההיגיינה הציבורית?

י. כהן: אני מבקש להעמיד כמה דברים על דיוקם. האם משרד הפנים היה מודע לכך, לאחר בירורים עם משרד השיכון, שהמועצה האזורית מרחבים עשתה חוזה עם קבלני משנה לבניה במושב פטיש בסדרי גודל שהם ללא תקדים בארץ? במשרד השיכון היתה הכרעה מיניסטרילית שלא שותף בה משרד הפנים. לדעתי זה נעשה ללא ידיעת משרד הפנים ושל הממונה על המחוז. אם כל זה נכון, באיזה צעדים נקטתם כאשר הדבר נודע לכם?

מועצת מרחבים לא רק שלא בנתה לפי הקריטריונים של משרד השיכון הקובעים שטח של דירה לפי גודל המשפחה וכללים אחרים, אלא שבמקרה זה היא בנתה רק בישוב של ראש המועצה האזורית, ובהזדמנות חגיגית זו נבנה בית לראש המועצה עצמו. המועצה האזורית בנתה בסדרי גודל חריגים כאלה שהיקף הבניה עבר את הסכום של 15 מיליון לירות. למעשה יש פער גרעוני - לפי דו"ח של רואה-חשבון - בסכום העולה על 8-9 מיליון לירות, כאשר סכום של 3.8 מיליון לירות שנלקח על-ידי המועצה מומש על-ידי ארגון הקניות בגלל ערבות שנתן. יש איפוא חוב נוסף של 3.8 מיליון לירות לארגון הקניות-דרום.

עד הבירור לא הומצאו דו"חות על היקף הבניה. חברי המושב שעבורם בנו את הבתים לא התחייבו לא כלפי המועצה ולא כלפי ועד המושב. לאחר שהומצאו החשבונות וניסו לממש את ההתחייבויות של החברים כלפי המועצה, נתן ועד הכפר את אחריותו לשטרות בסכומים שונים של 120 אלף לירות או 200 אלף לירות. שטרות אלה לא יכובדו.

תבענו שלפחות ההסדר להחזרת כספית לאחר מעשה ייעשה בידיעת הכפר. והנה הכפר החליט באסיפה כללית שהוא איננו מקבל את החשבון ולא יכבד את השטרות. למעשה מתחשבת כיום המועצה האזורית עם מושב פטיש על חוב של 8-9-10 מיליון לירות שאין להם כיסוי. האסיפה הכללית על דעת הכפר לא אישרה את החשבון וטענה שהיא איננה מכירה בשטרות. הרכב הוועד הוא - ראש המועצה, אשתו, שני עובדי המועצה שהם חברי הוועד. שרוב חיים הוא נתן והוא לקח -

כל הנושא לא קיבל את האישור של משרד הפנים. מה אתם מתכוננים לעשות כדי לפתור את הבעיה?

אותו ראש מועצה לקח עבור הבניה שלו מכספי המועצה מימון של 215 אלף לירות. זהו חריג שלא מקובל לגבי שום חבר מושב. המועצה האזורית מקופתה מימנה את הבניה.

מעבר לנושאים החברתיים שלגביהם מינדה חנועת המושבים ועדת-חקירה העוסקת בהיבט החברתי, מה חושב משרד הפנים לעשות מבחינה ציבורית כדי שהכספים האלה יוחזרו למועצה האזורית? מהן המסקנות לגבי אותו איש שעשה את הפעולות האלה וסיבך הן את המועצה האזורית והן את חברי הכפר.

ד. אמיר:
אני רוצה להבין מה היו הקשיים בחלק הזה של הנגב כדי ליישבו, לפתחו ולהביאו למצב שאליו הגיע. האם זה לא דרש פעילות מוגברת מעבר לפעילות רגילה המקובלת במרכז הארץ? האם הפיתוח כפי שאנו רואים אותו במקום לא הניע את ראשי המועצות לקבל החלטות לא שגרתיות ואפילו להתחייב לתקציבים שלא עמדו לרשותם ובלבד להשיג את היעד להביא את הישוב לפיתוח וביסוס עם שירותים נאותים, בחי-ספר וגני ילדים, בריכת שחיה, מבנים? אם הנגב יחכה להחלטות ממשלה הוא לא יתפתח. הוא זקוק לפיתוח מהיר, אפילו אם פה ושם יש חריגה מהביורוקרטיה. אנו צריכים להסיר את כובענו בפני האנשים הבאים לנגב. אני מכיר רשויות מקומיות שרובצים עליהם חובות גדולים. אני רוצה לדעת מה קורה במקומות אחרים ולא רק בפטיש.

אני מבקש לדעת מה דעתו של משרד הפנים על האיש עצמו, מר שרוב, מהי התדמית שלו, מהי מהימנותו. הוא עובד עם הממונה על המחוז במשך שנים, יש לו קשרים עם משרד הפנים. אני חושש שבגלל מערכות העומדות לפתחנו אנו עלולים לגרום עוול ליישוב ולפעמים גם לראש מועצה. לכן אני מבקש חוות-דעת. כאשר אומרים שהאיש נטל טובות הנאה לעצמו, זוהי עבירה פלילית. לכן חשובה חוות-הדעת על האיש. אם זה לא נכון, צריך להתנצל בפניו, שהרי כאן נאמר שהוא לקח לעצמו מימון. ובעניינים אלה דיין פרוטה כדין מאה. (מ. דרובלס: הוא לקח לעצמו אמצעי ייצור.) זה לא הוכח.

י. כהן:
לאחר שהבניה הסתיימה הוציאה המועצה חשבון. בחשבון זה מופיע שמו של חביב שרוב. הבניה שלו עלתה 312 אלף לירות, מזה 215 אלף לירות מימון מכספי המועצה. אני מבקש להגיש את החשבון הזה לוועדה.

א. לבני:

אני מבקש לשאול שאלה יותר כללית ואשמח אם מר קוברסקי התייחס אליה בכמה משפטים. כל אחד מאתנו מכיר את הליכי הבניה והרישוי ברשויות מקומיות. במועצה אזורית הליכים אלה מעוגנים כנראה בחוק. איננו מודעים לבעיה. אני מבקש לשמוע מהן הסמכויות של מועצה אזורית. לדוגמה, מועצה אזורית חוף השרון. שם הם מרשים לעצמם לעשות מעשים שאולי לא ייעשו בעיריה או ברשות מקומית. אני מבקש לדעת מהם נוהלי התכנון והבניה במועצות אזוריות.

השוב לשמוע גם על הנושא של ארגוני הקניות. מתברר שטמונות כאן אפשרויות מימון נרחבות שלא חשבו עליהן.

היור"י. הרביץ:

רבותי אנשי משרד הפנים, גם אתם אנשים מהישוב בנוסף למגבעת של משרד הפנים שאתם חובשים. אתם יודעים כמונו שקרו דברים כאלה, ואולי יותר חמורים. אני בא לטעון את הטענה הציבורית על אותו תהליך של ניצול כספים או זכויות שמעניקה המדינה לאזרחיה, אם אלה זכויות מים או מכסות חלב וביצים, או שיכונים - והמדינה מעניקה סובסידיות על הכל; כורי העכביש עוטפים את כולנו, כולנו נעזרים על-ידי כספי ציבור. יש אנשים המופקדים על חלוקת הזכויות האלה. הסכנה היא שהמחלקים ינצלו לרעה הסמכויות שניתנו להם להעדפות ולמתן טובות הנאה. הנושא שהוצג כאן במקרה או שלא במקרה הוא דגם המוכיח כיצד ניצלו את כספי המדינה. עובדה שהכוח מרוכז בידי אדם אחד, הוא המחליט בענין הלוואות לשיכון, בענין מכסות ייצור, וקושר זאת למועצה האזורית שהוא גם היור"י שלה. זוהי המועצה האזורית היחידה שהחלה לעסוק בבניית שיכונים. לכאורה זה אולי חיובי. בארץ לא נושבת קם בחור עם דמיון ותעוזה - (ז"א. אמיר: דיברתי באופן כללי.) - אני מסכים לאמץ את הדברים בתנאי אחד שכל זה בא בשביל לשרת את כלל הציבור. אבל אם זה ממויין, אינני מסכים לתח מכסות ייצור או שיכון לך כדי שתחלק אותן לבן משפחה או לידידך. על כך אנו מופקדים.

אם זה חריג - מדוע? אם החריג הזה בא לאפשר לחברי המושב לבנות בעצמם כדי שהבניה תהיה יותר זולה ויעילה, והחברים כולם מסכימים לכך וחותמים על שטרות ומתחייבים - ניחא. אבל כאן המועצה האזורית עשתה הסכם חריג למען המושב של הישוב-ראש שלה, כרכה יחד עם המושב כולו, את המועצה האזורית ואת ארגון הקניות וגררה את כולם להתחייבויות שאין להן כיסוי. לו הי"ר הוועד היה מסבך את המושב, היו דברים מעולם. זה יכול לקרות בחברה או בקואופרטיב. השאלה היא איכך משרד הפנים בתמונה? זוהי מועצה אזורית הנתונה לפיקוחו של משרד הפנים.

ח. קוברסקי:

משתתפים אתי בישיבה שני חברים מהמשרד: הממונה על מחוז הדרום, מר ורדימון, ומנהל אגף הכספים והתקציב של הרשויות המקומיות מר הכט. ביקשתי מהם להשתתף בישיבה כי הם בקיאים בפרטי העובדות. אני בקיא פחות מהם במה שמתרחש בכל ישוב בודד.

אני רוצה לומר כמה דברים כלליים ולהתייחס גם לצדדים הציבוריים. אינני רוצה להתחמק משום שאלה קשה בין לגבי מידת מעורבותו, מקומו ואחריותו של המשרד ובין לגבי ההערכה על מה שהתרחש במועצה האזורית מרחבים ובישוב פטיש.

הערה כללית. דומני שאחד החברים ניסה לומר שהמועצות האזוריות כביכול יכולות לעשות ככל העולה על רוחן בין בשטח הבניה, בין בתחום הניהול הכספי וכדומה. לא זהו המצב, לא מבחינת החוק והמשפט. פה יושבים אנשי ציבור, נבחרים. אני משוכנע שאיש איננו

רוצה לגרום עוול, כי העובדות הן אחרות. אני חושב שהמועצות האזוריות במדינה בדרך-כלל הן דגם מאד חיובי ואחראי. באווירה של קשיים וסיבוכים שיכולים לאתר אותם בקלות מהכותרות בעתונות או מהעובדות, הייתי נותן להן ציון טוב. זוהי אחת החזיתות המנוהלות היטב ובאחריות, גם עם תופעות שבמקומות אחרים במדינה כבר נעלמו. יש לנו קרוב לחמישים מועצות אזוריות במדינה. אנו רואים בהן בדרך-כלל את גולת הכותרת החיובית של השלטון המקומי בישראל. אני רוצה למנוע היווצרותה של תמונה לא מאוזנת כתוצאה ממקרה קשה וחמור ביותר.

באותה מידה יש למנוע גיבוש תיזה שניה, כפי שבאה לידי ביטוי בדבריו של חבר-הכנסת אמיר. אינני מציע לתת צידוק אידיאולוגי או ציבורי למקרה שהוא חריג ולא רק סימפטום של איזו מסכת עשייה, שאלה הן תופעות לוואי לגיטימיות שלה. (ז' אמיר: לא הבנת אותי.) עשייה לא מוכרחה להיות פרועה; היא יכולה להיות שקולה ואחראית. אני מכיר מועצה אזורית שכנה למועצה זו, שהיא עושה ומפתחת ועושה זאת כדין, בכבוד ובאחריות.

ואשר לנגב - אין צורך שיעשו דברים בדרך לא נאותה כדי לפתחו. המדינה משקיעה משאבים רציניים ביותר בנגב. הנגב מתפתח. זה לא אזור נידח ומפגר. יושב עמנו מר ורדימוך שיש לו זכויות רבות, שהלך לשם והיה שותף לבניין ולעשייה. אינני רוצה להקל בנגב על-ידי הצגתו כחלק מסמפטום שמלווה עשייה.

מה שברור מעל לכל ספק שכאן היו חריגות חמורות. אינני רוצה לטהר אותן ולא בק"ץ טעמים ולא בטעם אחד. לא צריך להעמיק הרבה. יש פה חריגות. אני מזהיר שלא נקח את החריגות האלה ונשבץ אותן שלא בפרופורציה הנכונה. בדברים חמורים - נכיר בחומרתם, אבל אל נוסף חומרות.

מועצה אזורית זו מקובלת עלינו לא כמועצה אזורית שהיינו רואים בה דגם לניהול תקין, מסודר ואחראי. הקשיים במועצה הם לא רק באירוע המצער הזה. מפעם לפעם התעוררו קשיים גם במה שמקובל בניהול קונבנציונאלי של המועצה.

ההתקשרות בין משרד השיכון לבין המועצה נעשה שלא בידיעתנו. ההתחייבויות הכספיות של ראש המועצה או ראש הוועד לא נעשו בידיעתנו. לא נתבקשנו לתת אישורים להלוואות אלה ולפעולות אלה. לפי החוק, כאשר מועצה אזורית רוצה לקבל הלוואה בשמה היא, כאשר היא מזוהה כאחראית להלוואה והיא חותמת עליה, החוק מחייב אותה לקבל אישור של שר הפנים. אלה דברים ברורים. היא לא הגישה זאת לא לממונה על המחוז ולא למשרד הראשי. מותר לכם לשאול: למה לא ידעתם? אין ולא יהיו לעולם לשום שלטון כלים משוכללים כדי לדעת מה מתרחש בכל מועצה באותו יום או באותו חודש. אין לנו מנגנון כזה, וגם אם היה - בסופו של דבר לא הפיקוח יכול לבוא במקום התנהגות אישית או מוסדות אחראית, לא במדינת ישראל ולא בשום מקום בעולם. גם במקומות בהם יש מנגנוני פיקוח יותר גדולים, אם הפרט איננו בנוי לטוהר מידות ואחריות בניהול משקי - יקרו דברים כאלה.

מה היתה תגובתכם משנודע לכם הדבר?

י. פרנק:

לא אברח משום שאלה. במידה ואינני יודע לענות,

ח. קוברסקי:

יענו חברי. איננו מעלימים שלמשרד הפנים

אין כלים מספיקים כדי להיות נוכחים בכל מקום שהם חושבים שהם חייבים להיות שם. כאן מדובר בניהול ציבורי של נבחרים. יש אוטונומיה פוליטית למקום על-פי חוקי הכנסת. יש שאלה למה שר הפנים ומשרד הפנים

לא הצליחו בפיקוח. אבל במועצה אזורית, זאת יש לזכור, יושבים נבחרים ציבור כמו בכנסת. המועצה היא הפרלמנט, המפקחת צריכה להיות המועצה. לשם כך קיימות בחירות. אנו שוכחים את יסוד היסודות של עצם קיומו של שלטון מקומי. אנו מפקחים על הנושא לפי החוק. כאשר מישהו נוטל הלוואה ומישהו נותן הלוואה - ועוד אומר משהו על הנותן שלא כדין, - לנו זה יתגלה יותר מאוחר כאשר הוא יגיש דו"ח כספי, או כאשר העניין יתפרסם, או שנגיע אליו אם במקרה באותה שנה אנו בודקים את אותה מועצה.

אני מסכם. היתה כאן עבירה על החוק. ליחסים בין משרד השיכון לבין המועצה אינני רוצה להיכנס. היתה תופעה במדינה עד לפני שנה-שנתיים, במיוחד בשנים בהן לא היו תקציבים מאוזנים לכתחילה לרשויות המקומיות, ורשויות מקומיות נטלו בחפזיות רבה כספים בשוק. עשו כאן עיריות תל-אביב, נתניה, חיפה, ירושלים ואחרות. את התופעה הזו ביערנו. היא לא קיימת. זהו הישג רציני. לא היינו בטוחים שנגיע לזה. אם הצלחנו לסגור את הנושא, זהו הישג.

יש פה שני מישורים חוקיים שעל-פיהם אנו יכולים להשתלט על הנושא: האחד נוגע למקבל ההלוואה, והשני - לנותן ההלוואה. לגבי מקבל ההלוואה יש חוק. כאשר אתה מוצא שהוא עבר על החוק, אתה מטפל בו. קיים חוק הבנקים. בבנקים יש הגדרה מהי הלוואה רעה. בנקים נחנו הלוואות לעיריות בלי להקפיד על ההוראה שאין תוקף להלוואה ששר הפנים איננו מאשר אותה. פנינו למפקח על הבנקים לפני כשנה וחצי, כאשר התופעה אותה על-ידנו, ודרשנו להפעיל את חוק הבנקים. היה דרוש שכנוע רב ומאמץ משולב של שתי המערכות כדי להפסיק את התופעה הזו. אני מדבר על המצב הבסיסי. אם קיבלתי אישור קודם ממר זנבר ואחר-כך ממר גפני שעניין האשראי הבלתי-מבוקר נסגר, אני רואה בזה הישג גדול.

נותן ההלוואה במקרה זה לא היה בנק. זה היה ארגון הקניות האזורי. יש גם אפשרות לעיריה במרוצת השנה ללוות כסף למימון ביניים. לכך אין צורך באישור של שר הפנים.

י. כהן: המימון של ארגון הקניות הוא הקטן ביותר. כאן נעשה שימוש בכספי המועצה.

ח. קוברסקי: שימוש בכספי המועצה למימון ביניים חוץ שנת הכספים אין בו עבירה.

כאשר הוועדה החלה לדון בנושא הטיל סגן המנהל הכללי לשלטון מקומי, מר רותם, על רואה-חשבון לבדוק עבורו את הנושא. בדיקה כזו עולה הרבה כסף. רואה-החשבון הגיש דו"ח ראשון. לפי החוק רואה-החשבון הוא מר רותם. לפי פקודת העיריות, מר רותם הוא הנושא בתפקיד של רואה-החשבון. מר רותם ביקש הבהרות לדו"ח. היו קביעות שמר רותם לא קיבל אותן. יש הערה שמשקלה חמור ויש הערה בעלת משקל פחות חמור. אז הוגשה השלמה לדו"ח.

יו"ר הוועדה, חבר-הכנסת הורביץ, פנה אלי והפנה את תשומת-לבי לדיון בנושא. ביקשתי את מר רותם לסכם בקצרה את הממצאים. בסוף ינואר קיבלתי סיכום המבטא את הערכתו של מר רותם לשני הדו"חות שהומצאו לו על-ידי רואה-החשבון.

(מר קוברסקי קורא את הסיכום שהגיש מר רותם הכולל את הממצאים שהועלו בשני הדו"חות של רואה החשבון שביצע את העבודה לפי בקשתו של מר רותם וכך את הערכותיו של מר רותם כרואה-חשבון של העיריות.) (הסיכום מצורף לפרוטוקול)

מאז נעשו כמה פעולות: הודק הפיקוח על המועצה, פיקוח חמור ביותר. במשך חדשים אחדים עיכבנו את המענקים שהגיעו להם משום שלא הוגש לנו דו"ח כספי עד סוף שנת 1975. מר הכט דיווח לי שהשבוע הוגשה טיוטה של הדו"ח הכספי עד ליום 31.3.1976. זהו מצב מניח את הדעת שיש דיווח מעודכן לשנת התקציב הקודמת. (הי"ר י. הורביץ: כולל הריבית על הגרעון?) הדו"ח לא יתקבל כפי שהוא הוגש, אלא רואה-חשבון מוסמך יבדוק אותו. איננו מתערבים בהערות של רואה-חשבון מוכר. בסוף חדש מדס יהיו בידינו ההערות של רואה-חשבון מוסמך.

יש דו"ח בוחן ליום 1.1.1977. קיבלנו דו"ח כזה על תשעת החדשים הראשונים של השנה כדי שנוכל על יסוד הערכות ועל יסוד עובדות בדוקות לומר מה התרחש שם. העניין הוא בתהליך של בדיקה.

מר רותם המליץ אמנם לתקן את הצו, אבל עדיין אנו מחלבטים בשאלה. כדי לקבל החלטה כזו צריך לדעת את המפה של הרכב המועצות האזוריות במדינה. מי יודע איזו מהפכה אנו יכולים לחולל על-ידי קבלת החלטה כזו. (הי"ר י. הורביץ: אפשר לקבל החלטה בלי חוק אחרי מה שקרה.) כאשר אתה מחקן חוק אתה צריך לשקול אם זה פסול כנורמה. יש מקומות בהם אנו מעוניינים שהמועצה האזורית תהיה מורכבת מראשי הוועדים המקומיים באזור. יש פנים לכאן ולכאן. (א. זילברברג: לא יו"ר הוועד.) אנו בודקים את העניין. חשבנו פעם להקים איגוד ערים באזור תל-אביב, או הקימונו ועדה לתכנון ובניה משותפת לשש ערים בגוש דן. בשעתו רצינו שמר רבינוביץ יהיה יו"ר. אחד-כך סינינו את מר להט כיו"ר ועדת התכנון. כדי לתח לוועדה משקל ותוקף, ראיינו בכך ענין חיובי.

א. זילברברג: זה לא דומה למקרה שלפנינו. נאן מדובר באדם הסחליט על השבוע ומחלק אותן.

ח. קוברסקי: פותר לנו לנתח את הנושא.

מה שנוגע למקום זה, אין ספק שהמלצתכם היא במקומה. היא חייבת להתבצע. בהיעדר חוק נלחץ על ראש המועצה לוותר על אחד מסני התפקידי. (הי"ר י. הורביץ: זה ביריבם.) בידינו ללחוץ עליו באמצעים עקיפים ולא בתוקף סמכות חוקית. אני מבחין בין קביעת נורמה חוקית המחייבת בדיקה לבין הפעלת לחץ כדי להביא להפרדה. האיש הוכיח ששילוב זה היו לו תוצאות שאינן לטובת המערכת הציבורית כולה.

הי"ר י. הורביץ: לאחר שאנו ממליצים וגם אתם חושבים כך, אל תשאירו את העניין פתוח.

א. זילברברג: יש לנו עם מר רותם. הוא הופיע בפנינו פעמיים. שפתו לא הייתה ברורה.

ח. קוברסקי: מר רותם פרש לפנסיה. הוא היה אחד האנשים שתרומתם הייתה קובעת ומכרעת בנושא של השלטון המקומי. כותרו לאו דווקא בהסברה וחבה. זה לא פוסל שום אדם.

סנוי וגמור אתנו ללוות עכשיו את המקום הזה, למרות שאין לנו כוח אדם. אולי נסתייע בעזרה מהחוץ, אם כי זה עולה הון עתק. נקיים עכשיו פיקוח הדוק. מר הכט דיווח לי שחל שיפור במצב, בהתנהגות. אין לו ברירה כי עיכבנו את המענקים. אם נחוש שהעניין איננו נכבס לתלם מסודר להנחת דעתנו, תוך מעקב צמוד, יתכן שנשקול גם הטלת

התפקיד על אחד מקציבי המחוז לתקופה מסוימת להיות חותם שלישי על כל הוצאה כספית בנוסף לראש המועצה והגזבר שלה. עשינו כן באילת במשך תקופה די ממושכת והחזרנו את אילת לפדור תקין יותר. יתכן שגם כאן נצטרך לפעול כך.

אנו נוקטים באמצעים לעדכון סדוייק ומפורט של מצב החשבונות בין ועד המושב פטיש לבין המועצה האזורית מרחבים.

י. כהן: מה יקרה אם הוועד לא יעמוד בהתחייבויותיו?

הי"ר י. הרבניץ: איך תוציאו את המועצה מהסכך אליו בקלעה?

ח. קוברסקי: לענין השטרות - איננו מציע לנהוג כפי שכאן התבטאו כמה חברי ועדה כאילו אנו משלימים מראש עם העובדה שלשטרות אין מעמד. לטובת הענין הציבורי אני מבקש לא לאמץ את החיזה הזו אלא להיות עם חיזה הפוכה. אנו בודקים את האפשרות להעביר את השטרות האלה למימוש בבנקים, להוציא אותם מהמועצה. הקושי הוא שהשטרות נמצאים במועצה. במערכת הכספים בין המועצה לבין הישוב מגין לי הבטחון שהמועצה תסרוח כדי לגבות אותם. מצאנו עובדות מסוימות שחייבו את ועד המושב בהשתתפות בהוצאות המועצה כאשר חייב זה נזקף על-חשבון התשלומים שלהם. זו היתה יותר פעולה חשבונאית מאשר פעולה כספית מעשית.

הי"ר י. הרבניץ: במכתבו אומר מנהל ארגון הקניות כי הם נאלצו לשלם את הסכום לאחר שהמועצה האזורית לא עמדה בהתחייבויותיה. ארגון הקניות בהיותו ערף שילם סכום של 3 מיליון לירוח עבור המועצה.

א. לבני: כמה זה יעלה לתקציב המדינה?

ח. קוברסקי: לא הייתי רוצה להניח היום הנחה כזו. אנו דנים בנושא סמוך, מצטרף וחרטיג. על משרד הפנים מוטלת חובה לפעול בהגיון, בקור רוח ומתוך אחריות כדי למצוא את המקסימום לטובת הציבור. אני מבקש לא לענות על השאלה, ואמביר מדוע.

משרד הפנים מניח את ההנחות דלקמן - לדעתי לטובת הציבור שכך יציה משרד הפנים ולא אחרת - שזהו סימון ביניים מתוך "פול" כללי. איננו רוצים לראות זאת באור אחר. לגבי דידנו קיימים השטרות. איננו רוצים להניח לשטרות אלה ולחשוב שאלה שטרות אבודים. למשרד הפנים אמור גשום פנים ואופן להניח כן, אפילו אם משהו מטייל ספק באפשרות לממש את השטרות. המועצה האזורית בתורקף תפקידה חייבת לדאוג לגביית הכספים האלה. אם היא איננה גורמה, יש עילה לסנקציות, ואפילו לחשוב על פיזור. אם אני מראש משתתף במחשבה כפי שהועלתה כאן, מה יש לי לעשות שם? המגפה צריכה להיות מיצוי הענין עד תום, בין אם ברור שניתן לממש את השטרות ובין אם יש לכך סיכויים יותר קלושים.

לדעתי משרד השיכון יצטרך להיות שותף משולב בפיתרון הבעיה. הוא לקח את המועצה האזורית בקבלן, בלי לתאם זאת אתנו. ההוצאה היתה מעבר לזה.

י. כהן: הבניה היתה מעל ומעבר למסגרתים של משרד השיכון ולמה שהוא הקציב.

ח. קוברסקי: לא החלטנו לפרק את הישוב. כל אדם שבנו לו בית חייב להחזיר את הכסף עד הפרוטה האחרונה. בניה שבעשה דברים בלתי-נעשים כפי שהועלה כאן או אלה שלא הועלו, אם יחזור שלפרט אין אפשרות להוציא 200 אלף לירות כדי להחזיר את החוב למועצה, מה נעשה מעבר לסנקציות שנפעיל? נגיה שפיטרנו את מר שרבי. אינני

חושב שיש לנו סמכות חוקית לפטרנו. אמור גם לדאוגו כמי שכולו חייב; יש לו גם זכות. המועצה לא הסתבכה עד כדי כך שהיא איננה מתפקדת.

מ. דרובלס: היא איננה נותנת שירותים. היא נטלה כספים המיועדים לכיתום ספר והשקיעה אותם בבניה לפרט.

ח. קוברסקי: נביח שפייזנו את המועצה. מה אז? האם נותר על הכסף? גם אז אמור לנו לותר על הכסף.

י. כהן: אין כל מסקנות כלפי מי שנושא באחריות לאותה הסתבכות?

ח. קוברסקי: אני אומר מה שאני חושב. העניין המרכזי הוא לדאוג שכל מי שחייב כסף יחזיר אותו. לדעת חובה ראשונית היא להציל את המועצה מנשיאה בעול של הוצאות הפרט. זוהי התייחסותי לעניין השטרות. נצטרך להשיג עזרה אם דרך משרד השיכון או בדרך אחרת כדי שהפרט יוכל להחזיר את ההלוואות האלה.

אני מקבל גם את הפניה שיהיה צורך להסיק מסקנות לגבי ראש המועצה, אבל רק עם גמר הבדיקה, כי איננו יכולים להעביר ראש מועצה מכהונתו. המחוקק לא הסמין אותנו לכך. בחוק החדש לפיו ייבחר בעתיד ראש רשות מקומית יש מעיף על כך.

אנו יכולים לפזר את מליאת המועצה. מועצה אזורית זו מורכבת גם מישובים אחרים. הטענות הן כלפי ישוב אחד. הדו"ח הכספי לסוף 1975 נמון בבדיקה. קיבלנו דו"ח בוחן ליום 1.1.77. זירזנו את הכנתו בעקבות הדיונים של הוועדה. לאחר בדיקת הדו"ח נבחנו גם את מידת האחריות האישיה.

בעירייה אחת נגרם נזק בסכום של חצי מיליון לירות בגין הוצאות של ראש הרשות ואחד מעובדיה. רצייתי להטיל אחריות אישית על ראש העיר, אחד מדאשי הערים המכובדים. הלכתי בעניין זה עד ליועץ המשפטי לממשלה. רצייתי לדעת אם אינני חורג מסמכותי. היועץ המשפטי ניתח את המוגיה וכתב לי דברים בנוסח הבא: אני מבין את רצונך לספל בעניין מבטיחה ציבורית ובחוקר הפקיד, אבל אין לך סמכות. אתה יכול לקחת את המסמכים, לזהות את האחדאי כראש העיר ולכתוב לחברי מועצת העיר שיגישו בגדו תביעה כספית. פעלתי לפי הוועדות של היועץ המשפטי לממשלה, שלחתי ל-21 חברי מועצת העירייה מכתב, לא חתתי על בודו של ראש העיר. דרשתי לדון ולהחליט על-פי סמכותם החוקית ולתבוע אחריות אישית. הם לא עשו זאת. חזרתי ליועץ המשפטי והוא אמר לי: כנורמה הקרקתית קיימת, זוהי הסמכות של נבחרי העם שנבחרו על-ידי הציבור לנהל את עירם. יש שם קואליציה ואופוזיציה. ביום הבחירות הציבורי ישפוט. הנה דוגמה למה שלכם נדמה כאילו זוהי סמכות בודוה. רשות מקומית זה טומד נבחר. הוא לא רק נשפט על-ידי משרד הפנים, אלא על-ידי אזרחי העיר. לכן יש מועצה מפקחת ויש קואליציה ואופוזיציה. אל תשכחו את הבסיס הזה. לשם כך בוחרים מועצה נבחרת. חבל שקרה תהליך שבמשך הדור הראשון לקיום המדינה הלך ונעלם היסוד של טילוני הפונקציה המכרעת על-ידי המועצה עצמה לפיקוח על פעולת ראש העיר. היום דוברים בעיריות לחפיקדים אכסרטיביים ובורחים מתפקידי פיקוח וביקורת ציבורית. בטופו של דבר לשם כך קיימת מועצה.

בכך אינני בא להחליש את אשר אמרתי, ששטרד הפנים הידק את הפיקוח. כאשר נמכס את הדו"ח עד תום גם נחליט מהי מידת מיצוי החובה והחייב האישיים, אם אנו יכולים לפעול בעניין זה. נדווח לכם גם על הטמזאים הסופיים.

אני מבקש לצרף את מכתבו של הר דותם לפירוטוקול.

הינ"ר י. הורביץ: אנו קמצנים בדברי שכת ונוטים לבקר בהתלהבות. אני רוצה להגיד למר קוברסקי שאני מאחל למשרד הממשלה שיהיו להם טוב"לים כמו שיש למשרד הפנים. את מר ורדימון אני מכיר מזמן ויודע להעריך את כישוריו.

אין לי ביקורת מדוע קרה מה שקרה במועצה ובמושב. ברור לי שזהו מחלל שצריך להתגבר עליו. השאלה היא אין מטפלים בצורה כזו ולא מה אומר היועץ המשפטי. שהרי החל מספר אחת נשאר עם חוב שרק הריבית עליו מניעה ל-1.5 מיליון לירות. אנשי המושב לא יהיו מסוגלים לשלם זאת. אני מקבל את מה שאמר מר קוברסקי. לא צריך לוותר להם על החוב ולא לומר דבר שיכול להשתמע ממנו דמו לוויתור. ליו"ר המועצה יש כתובת. (ח. קוברסקי: כל הכתובות נמסרו בפניו.) יש לו גב: משרד השיכון, משרד האוצר.

ח. קוברסקי: משעמדנו על המדרש נאמר לו שפאן ולהבא יש כתובת אחת והיא משרד הפנים. בעבר המצב היה שונה.

בגמר הבדיקה של הדו"ח הכספי לשנת 1975 ודו"ח הביניים לשנת 1976, לאחר שנאתר את העובדות המדוייקות ונגיע למסקנות - נדווח לוועדה.

א. ורדימון: קיים הסכם חתום בין המועצה האזורית לבין ועד המושב פטיש שכל הוצאות הבניה חלות על הוועד. נכון שהסכם זה לא הושלם על-ידי הסכם נוסף בין הוועד לבין המשתכנים. אבל ועד פטיש חתום על הסכם שהוא אחראי להוצאות הבניה. נוסף לשטרות יש הסכם חתום עם הוועד.

אין אישדתי 200 אלף לירות? לפי החוק לא חל איסור על מועצה אזורית לבצע עבודות שיכון. נמחזז שלנו זה לא המקרה הראשון. יש מקרים כאלה במרכזים כפריים. מועצת לכיש בנתה בנהורא לפי הסכם עם משרד השיכון. שם היה מבך אחד. הבתים בנהורא שייכים לסוכנות היהודית. כיוון שאלה בתים קטנים צריך היה להוסיף להם חדרים ולהרחיבם. הוחלט לתת הלוואות למשתכנים כאשר הדירות שייכות לסוכנות. תמכתי בהצעה שלפחות הצעות על כל הבית תהיה ציבורית, שלא נגיע למצב שאדם יגור בדירה שבה חדר אחד שייך לו ושאר החדרים לסוכנות. כאשר הוגש לי תקציב בלתי-רגיל על הסכום של 200 אלף לירות - ודומני ששם היה כתוב שהסכום צועד להשלמת דירד במושב פטיש והוא ניתן בריבית של 12% ללא הצמדה - לא דאיתי בכך פסול, במיוחד שלא ידעתי על התיקף הגדול של הפרוייקט.

יש פתרון אחד לבעיה שהמועצה האזורית תצא מהענין והוא יועבר לוועד המקומי של פטיש. כל נשכת שיו"ר המועצה נהנה מהבניה יחד עם 44 משתכנים אחרים-- (י. כהן: בתיקף הגדול הכי יותר.) רוב חברי המושב נהנו מבך. יש כאן כמובן פגם אהתיטי, כי הוא מעורב בכך גם כיו"ר המועצה וגם כיו"ר הוועד. הפתרון היחיד הוא שמושב פטיש יקבל הלוואה לכיסוי הגרעון, ובלבד שהמועצה האזורית תצא מהענין. הענין מכוסה בהסכם ובשטרות. השאלה איפה למצוא את המימון. אינני מקטין מחומרת הענין. המועצה האזורית הסתבכה בצורה חמורה ביותר במכוס של 5.5 מיליון לירות. זוהי מועצה שהיתה אחת הספגרות במדינת ישראל. עכשיו אנו גאלצים להפעיל את הכלים כי היא התחילה להתקדם במהירות רבה. בשעתו פנה אלי מר שרגב בטענה שאין שירותים בשום בית-ספר בתחומי המועצה האזורית. אמרתי שאינני רוצה לשמוע על כך, שינצל לכך תקציב רגיל ובלתי-רגיל ויביא הצעה לפתרון הבעיה. מאז יש במועצה האזורית בית עם וקריית-חינוך לתפארת שאין רואים כמותם במקומות אחרים בארץ. השירותים שם הם ברמה גבוהה שהמועצה האזורית לכיש לא הצליחה להגיע אליה. יש פעוטונים בכל ישוב, יש אחות בכל ישוב הנמצאת שם בכל ימות השבוע, וזה לא כל-כך מקובל. השענה היא שלא יתכן שדווקא מרחבים תהיה המועצה הנותנת שירותים מעל ומעבר למה שמקובל בתנועת המושבים.

במקרה זה נוצר סכך. ראש המועצה טוען כי בתקופה שלאחר מלחמת יום הכיפורים משרד השיכון לא היה מסוגל לבצע את הבניה. אבל הם לא בנו לשם הרחבה, כפי שמקובל במשרד השיכון. הם בנו בהיקף יותר גדול. נכון שחלה התייקרות. האמת היא שהם חרגו מהמסגרת המקובלת לשיכון ציבורי. זוהי הבעיה. אני שומע שיש ועדה של תנועת המושבים המטפלת בעניין. ברור שזה ענינו של כל פרט שנהנה מהדיר, וזה ענינו של ועד מושב פטיש. המועצה הציבורית צריכה לצאת מהעניין. (היו"ר י. הרביץ: השאלה איך היא תצא.)

ז. אמיר: שאלתי ההיפוטטית היתה האם לפי גורמה שהיתה נפוצה ניתן היה להיכנס לתסובכת גם תקציבית בגלל עשיה גדולה ומהירה. אני שומע מהממונה על המחוז שאכן השירותים במושב הם על רמה גבוהה. (א. ורדימון: גבוהה מאד.) ביקשתי להבהיר את דברי.

היו"ר י. הרביץ: הוא אדם חרוץ ונמרץ. הוא היה משוכנע שיוציאו אותו מהבוץ.

ז. אמיר: היתה בארץ דעה שלמען פיתוח מזורז של חלקי ארץ מותר גם לסטות מכללים מקובלים ואפילו מהחוק. טוב שהדברים מתבהרים. יחד עם זה אני אומר במפורש, שאדם שבנה לו בית חייב לשלם עבור הבניה. אם הפתרון הוא שהמדינה תעזור להם לעמוד בהתחייבויותיהם, אולי צריך להמליץ על כך. (היו"ר י. הרביץ: לא נמליץ על שום מוסד שישלם את הכסף.) אמרתי שכל אחד ישלם עבור הבניה שלו, ואם אין לו אפשרות - במקום להכריז עליו כפושט-רגל אולי מוסד ממלכתי כמו משרד השיכון יסייע לו במימון.

היו"ר י. הרביץ: נשאר את הטיפול בידי משרד הפנים.

ז. אמיר: אני אומר את הדברים באזני הממונה על המחוז. יש לסייע להם לצאת מהסתבכות.

א. אבטבי: באותה תקופה עסקו בבניה באזור כי רצו לקדם את ההתיישבות שלא היו בה שירותים. מאנשי עשיה נדרשה פעולה לא שגרתית. כיום יש התחייבות של ועד המושב והיא מחייבת. אסור לומר שהמתיישב לא יוכל לשלם, או שהמושב לא יוכל לשלם, ומישהו אחר ישלם. ועדת הכלכלה צריכה לומר דברים מפורשים: נתחם התחייבות בכתב, תעמדו בה, תשלמו את השטרות.

א. זילברברג: הערה ובקשה לחברי הוועדה. זו הפעם הראשונה ששמענו דברים גלויים על מה שקרה. אנו מבינים יותר מה התרחש שם. אם אנו רוצים לעזור לאזור לצאת מהסתבכות הבה לא נפנה לעתונות ולא נעשה מכך הון פוליטי. אינני רוצה להגן על דברים שנעשו שלא כשורה. עכשיו אנו יודעים מהי הבעיה העיקרית. נוכחנו לדעת שמטפלים בה. אני מציע להזמין את היו"ר המועצה ולומר לו דברים מפורשים. יכול להיות שחיינה מסקנות כלפי האזור; יכול להיות שיצטרכו לקרוא אנשים לסדר. אני משוכנע שכל זה ייעשה.

י. כהן: התברר שההצעה שהעליתי היתה לה אחיזה במציאות מעל ומעבר למה שהערכנו בתחילה גם בהיקף, גם במהות החריגות וגם במעורבות האישית והציבורית של אותו אדם.

לסיכום, הדברים ששמענו ממנכ"ל משרד הפנים מעידים שנכנסנו עכשיו למסלול הנכון מבחינת הטיפול בהיבט הציבורי של הבעיה והשלכותיו על ראש המועצה וגם מבחינת הפיקוח והסקת מסקנות אישיות על-ידי משרד הפנים לאחר שתיעשה הבדיקה של הדו"חות הכספיים. (היו"ר י. הרביץ: הטיפול בהצלת הכסף.)

אני מציע שנכין לקראת הישיבה הבאה הצעת סיכום

שנסיים אותה במסקנות.

אני מקבל את ההצעה. לאחת הישיבות הקרובות נביא הצעת סיכום.

היו"ר י. הורביץ:

אני הולך בעקבות חברים שהביעו שהביעות-רצון מהטיפול של משרד הפנים בשלב זה. יש לעודד את משרד הפנים לעמוד על האינטרסים של המועצה האזורית שלא יראו בכך כסף אבוד. שמחתי לשמוע כי משרד הפנים עומד בתוקף על כך שהמועצה לא חייבת לסבול שום נזק.

רשמנו לפנינו את הדברים של נציגי משרד הפנים -

מנכ"ל המשרד והממונה על מחוז הדרום. אנו מקווים שמשרד הפנים יטפל בבעיה של המועצה האזורית מרחבים ומושב פטיש בדרכים הנאותות וידאג הן להצלת הכסף והן לפיקוח בעתיד.

חוק המסחר ההוגן ברכב משומש, תשל"ז-1977

היו"ר י. הורביץ: מליאת הכנסת העבירה לוועדת הכלכלה את הצעת החוק של חבר-הכנסת שובל - הצעת חוק המסחר ההוגן ברכב משומש. נשמע חוות-דעת של נציג משרד התחבורה ואם יתברר שאין חילוקי-דעות מהותיים נוכל להכין את הצעת החוק לקריאה שניה וקריאה שלישית ולהביא לאישורה עוד בכנסת הנוכחית.

מר קמא: היינו מוכנים ששר המסחר והתעשייה יקח את החוק תחת חסותו, אם כי תפקידו של שר התחבורה להציע טופס מתאים והוא מוכן לזה. הצעת החוק היא טובה אם כי לנו כמשפטנים יש לגביה הערות מסוימות. כאשר הבאנו את ההצעה בפני פרופ' ידין ממשרד המשפטים, הוא עצמו העיר כמה הערות שאנו רוצים להביאן לתשומת-לב הוועדה.

אנו מחייבים בהצעת החוק את העוסקים במכירת רכב

משומש בכמה דברים שאולי לא יוכלו לעמוד בהם, כגון: השימושים שנעשו ברכב בעבר; מספר הקילומטרים שבהם הופעל הרכב כאשר מד המהירות נשבר וכדומה.

גב' שפניץ: השאלה אם הוועדה מוכנה לאמץ את הפירוט המופיע בסעיף משנה (1)-(8) של סעיף 2(א). לפי סעיף משנה 2(א) (4) אנו מטילים על העוסק להודיע בין היתר על הגבלות שונות על השימוש ברכב או על העברת הבעלות בו מחמת אי-תשלום מכס, מסים, היטלים, אגרות, או משכונ, שעבוד או עיקול. אולי אפשר להטיל עליו להודיע על מה שכתוב ברשיון ולא להטיל חובה למסור פרטים שאולי לא יכולים להגיע לידיעתו של העוסק.

מר קמא: רשמי משכונ יש בבית-המשפט. הווי יצטרך לברר אצל כל רשם אם הרכב הוא ממושכן או מעוקל. יש בעלי רכב הנמנעים אם מתוך רשלנות או בכוונה מלרשום את העיקול. אם היו מצמצמים זאת לפרטים המופיעים ברשיון הרכב, אפשר היה לפתור הרבה בעיות.

גב' שפניץ: בסעיף משנה (8) נאמר: "מידת אחריותו של העוסק לתיקונים שידרוש הקונה ברכב המשומש". אי-אפשר להשאיר זאת פתוח. או שהסעיף יימחק או שיינתן בו פירוט.

היו"ר י. הורביץ: המגמה היתה שהפגמים לא יוסתרו מעיני הקונה.

- י. דרנצקי (יודין): בסעיף משנה (6) מדובר על תיקונים שבוצעו במכלולים הבטיחותיים של הרכב. מדוע לא במנוע, או בציר האחורי או בתיבת ההילוכים? אפשר לעשות תיקונים למראית עין. (מר קמא: ניסינו להיות נאמנים להצעה של המציע.)
- אני מתנגד למחיקת סעיף משנה (8) נניח שהמוכר לא התכוון לרמות את הקונה. בכל-זאת יתברר שמהו איננו פועל כשורה. צריכה להיות אחריות מסוימת לתיקונים.
- י. כהן: אני מציע לא לקיים דיון על הצעת החוק בחופזה.
- י. דרניצקי (יודין): זהו אחד החוקים הדרושים לנו. מן הראוי שהוועדה תעשה מאמץ לסיים את הדיון ולהביא את הצעת החוק לקריאה שניה וקריאה שלישית גם באחד מהשיבות המיוחדות של הכנסת בפגרא.
- היו"ר י. הרביץ: היתה לכך הסכמה כללית בוועדה. אנו יכולים לבחור ועדת משנה של שנים-שלושה חברים שתכין את הצעת החוק.
- ד. אמיר: אני חושש מפני אישור חוקים בחפזון. נשאר את המלאכה לכנסת הבאה.
- מ. דרובלס: אני מציע שנקיים ישיבה ביום ב' הבא ונקדיש אותה לדיון בהצעת החוק.
- א. אבטבי: שמעתי שלמשרד הבטחון יש הסתייגויות להצעת החוק.
- י. כהן: מליאת הכנסת ודאי תכונס בפגרה ואז אפשר יהיה להביא את הצעת החוק לקריאה שניה וקריאה שלישית.
- היו"ר י. הרביץ: נבחר ועדת משנה לענין זה.
- אני מודה לכם ונועל את הישיבה.

(הישיבה ננעלה בשעה 12.00)